

zonder in het tweede zijn de allerverstandigsten onder de menschen blinder dan de mollen. Ik ontken niet, dat er hier en daar sommige dingen bij de filosofen gelezen worden over God, die verstandig en geschikt gezegd zijn, maar men speurt er altijd eene zekere onheldere, duizelige voorstelling in. De Heer heeft hun wel, gelijk boven gezegd is, gegeven een kleinen smaak van zijne godheid, opdat zij hunne goddeloosheid niet met den dekmantel der onwetendheid zouden bedekken, en Hij heeft hen somtijds aangedreven om sommige dingen te spreken, door wier erkenning zij zelve van schuld mochten worden overtuigd; maar zij hebben die dingen, die zij zagen alzo gezien, dat zij door zoodanig aanschouwen geenszins tot de waarheid gericht werden, laat staan, dat zij daartoe geraakt zouden zijn. Evenals een wandelaar, die midden op het veld is, de flikkering van het weerlicht in den nacht voor een oogenblik heinde en ver ziet, maar zoo snel en zwak, dat hij wederom door de donkerheid van den nacht verzwolgen wordt, eer hij eenen voet verzetten kan; zoo verre is het er van af, dat hij door zoodanige hulp op zijnen weg geleid zou worden."

Wanneer deze en andere plaatsen op iemand soms den indruk mochten maken alsof Calvijn uit de hoogte neerziet op heidenen en ongeloovigen en met hoogmoed de waarheid van het Christendom stelt tegenover de onwetendheid van het heidendom, die bedenke dat hetgeen er soms aanleiding kan geven tot dien indruk veroorzaakt wordt door de polemiek tegen de Pelagianen en andere ketteren, die het licht der natuurlijke rede voldoende achtten om te komen tot de ware kennis Gods en daardoor in den grond de bijzondere openbaring Gods en het heil in Christus verwierpen.

Met de woorden van Augustinus zegt hij daarom 1). „Wat heeft men zoo een hoog vermoeden van de macht der natuur? Zij is gewond, geschonden, geteisterd, verdorven. Zij heeft noodig eene ware bekentenis van schuld en niet een onwaar pleidooi om zich van alle schuld vrij te pleiten". En dan vat hij eindelijk zijne be-

1) Institutio 2, 2, 11 „quid tantum de naturae possibilitate praesumitur? vulnerata, sauciata, vexata, perdita est; vera confessione, non falsa defensione opus habet.